

49894

roman

KNJIŽNICA „KATOLIŠKEGA TISKOVNEGA DRUŠTVA V TRSTU“.

ŠT. 1.

TIHOTAPEC

NARODNA IGRA V 5 DEJANJIH.

PO J. JURČIČU

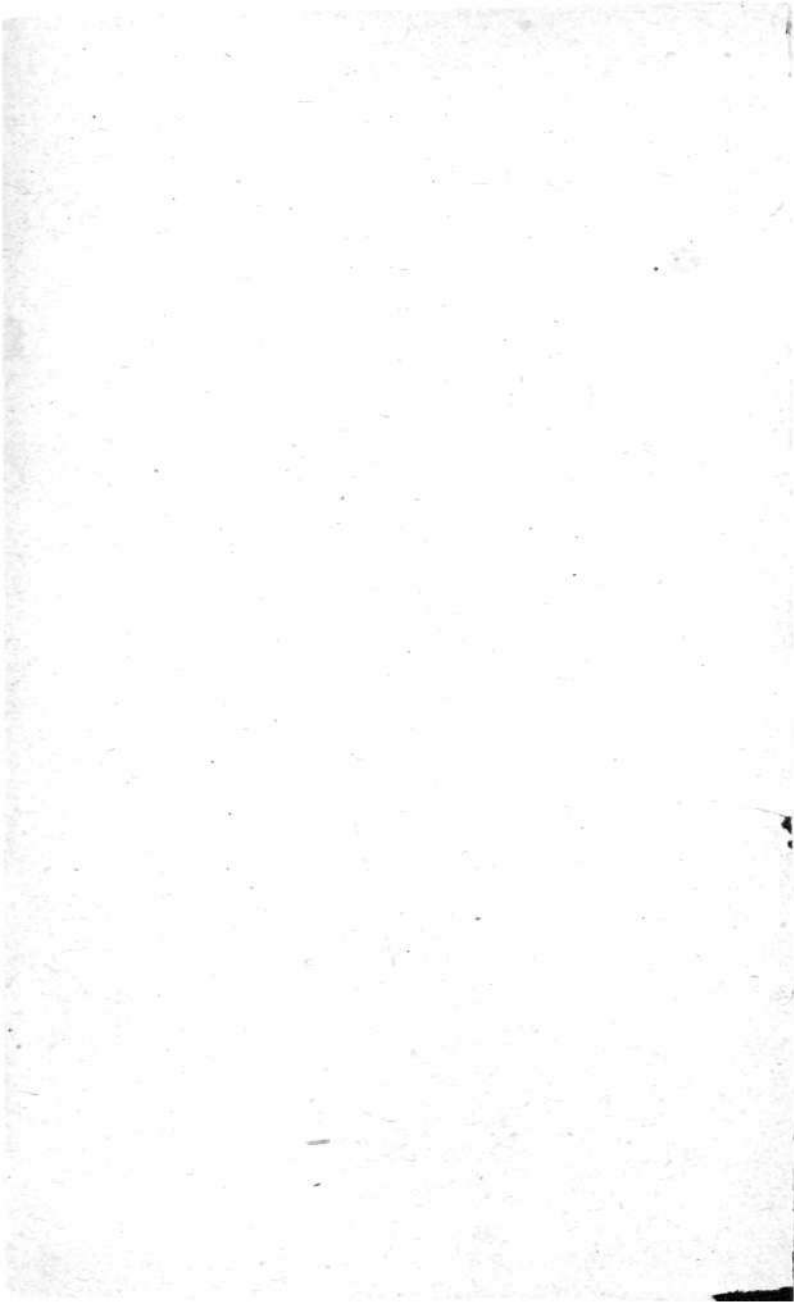
PRIREDIL FR. KS. STERŽAJ.

CENA: 30 STOTINK.

TRST.

Založilo „Katoliško tiskovno društvo v Trstu“.

1909.

49894

TIHOTAPEC

Narodna igra v 5 dejanjih. :: ::

Po I. JURČIČU priredil Fr. Ks. STERŽAJ.

Cena: 30 stotink.

TRST.

Založilo „Katoliško tiskovno društvo v Trstu“.

1909.

OSEBE :

Štibernik, kmet pod Gorjanci.

France, tihotapec, njegov sin.

Rezika, njegova hči.

Dlek,

Golman,

Hribernik,

} kmetje iz soseščine.

Rebernik, gostilničar.

Franca, njegova hči.

II., IV.

Obrščakova Meta, kokošarica.

Hrvat Ivan,

Hrvat Marko,

} tihotapca.

Tekmec, skriven tihotapec.

Peč, graničarski stražmojster.

Graničar I.

Graničar II.

Več graničarjev.

Birič Špuntek.

I. in V. dejanje se vrši pri Štiberniku na domu. II. in IV. dejanje se vrši pri Reberniku v krčmi. III. dejanje se vrši v vinogradu pri Grozdovi zidanci.

I. DEJANJE.

Dvorišče pred Štibernikovo hišo z velikim nastrešjem, pod katerim je kmečka miza in klopi, ne daleč v stran tnalo z drvni, na levi stara hruška, zraven vodnjak. V ozadju gospodarska poslopja. V mraku.

I. PRIZOR.

Štibernik in Rezika.

Štibernik (*sedi na klopi in popravlja nahrbtni koš*): Šment — že dolgo si bil potreben popravila, pa ga ni in ga ni, da bi kaj popravil, če ne bo stari sam. S Francetom ni nič zadnji čas. Kar nekam len je za kmečko delo, odkar zahaja v Gorjance k tistemu Reberniku, skoro vsak teden po dvakrat. — Ej, saj pravim nič ne bo prida gospodar. —

Rezika (*na vratih*): Oče, kaj naj pa skuham za večerjo?

Štibernik: Kar hočeš Rezika — saj zame je vsega kmalu dosti.

Rezika: Pa vendar povejte! — Ali ajdove žgance?

Štibernik: No pa jih. — A le dobro jih zabeli, da ne bo France godrnjal. Saj veš, da

mora vedno kaj obgodrnjati, drugače ni zdrav. (*Rezika zapre vrata.*)

Štibernik (*sam*): Ej, ej — za mojih mladih let ni bilo tako. Če nisem hotel jesti, so mi jih pa rajni oče — Bog jim daj dobro — dali par čez pleča. —

II. PRIZOR

Prejšnji in Peč.

Peč (*od desne*): Dober večer, oče Štibernik —

Štibernik: Bog daj! (*Zase*) Kaj pa ta zgaga dela tukaj? Kadar si človek najmanj misli, pa pride. (*Glasno*). Koš popravljam, koš, če boste kaj pomagali.

Peč: He, he. Imam družega dela čez glavo.

Štibernik: Ali pohajkovanja?

Peč: No, no! Pohajkovanje pa že ni to, če gledam in skrbim, da ne pride dežela v škodo, veste oče — Tihotapci so škoda deželi in kmetom.

Štibernik: Morebiti, da škodijo deželi, — kmetom pač ne.

Peč: No, ne bom se prerekal z vami, saj Vas poznam. — A, kaj sem že mislil vprašati, ste videli danes kaj tihotapcev, oče Štibernikov?

Štibernik: Kaj naj vidim? — Dela imam družega dovolj, ne pa da bi zijal za tihotapci. — Pa kaj stojite, sedite. Prostora je dovolj. —

Peč: Pa bom. (*Nasloni puško na koleni*). Truden sem dovolj. Prav od hrvaške meje prihajam. Dosti sem že prilezel in zasledoval, zasledil pa še ničesar nisem. — In vendar, danes so morali iti nekje todi. Tisti Tekmec iz Suhe Krajine mi je pravil....

Štibernik: Kaj tisti? — Ta vas je pa nalaгал, če le kdo. Pretkan in zvit je kot kozji rog.

Najbrže pa je sam mejtem prenesel par cul tobaka
čez mejo. (*Vstane in gre s košem v škedenj*).

Peč: Mislite?

Štibernik (*za odrom*): Prav gotovo!

Peč: To je smola. — Presneto, more biti
je res? Da bi te —

III. PRIZOR.

*Peč, Rezika s škaфом k vodnjaku, ne da bi opa-
zila Peča.*

Peč (*za-se*): A — lepa Rezika (*tleskne z jezi-
kom*). Ugaja mi! (*Glasno*) Rezika!

Rezika: Oh, to sem se vstrašila. (*Jezno*) Kaj
pa iščete tukaj in strašite poštene ljudi? Mari bi
rajsi stikali po Gorjancih za tihotapci!

Peč (*priliznjeno, sladko*): Ko pa rajsi stikam
in iščem taka-le zala dekleta, kot si ti, Rezika.

Rezika: Prismoda! —

Peč (*stopi bližje in jo hoče prijeti za roko*).

Rezika: Strani! če ne zlijem cel škaф vode
na vas.

Peč: No, no! Lepa Rezika, ne tako huda! —

IV. PRIZOR.

Prejšnji, France.

France (*pride iz škednja tako, da ga onadva
ne vidita*): Kaj pa smolarite tod okoli in sleparite
poštena dekleta? —

Peč (*jezno*): Fant, glej kaj govoriš? — Kdo
slepari? —

France (*zaničljivo*): To hočeš vedeti? — Ti,
nihče drugi. Ali ti je znana kočja tam na oni
strani Gorjancev in pa ona zapuščena reva, ki si

jo spravil ob poštenje. (*Peč se nevoljno obrne strani*). Aha — ti ni vseč, da vem. — Zato pa le glej, če te še enkrat dobim tukaj, strl ti bom vse kosti. Zapomni si! (*Proti Reziki*). Ti pa hodi v hišo! — (*Rezika stopi z vodo v hišo*).

Peč (*jezno*): Grem — a fant, že veš, dobila se bova že veš kje, in tedaj bova obračunala za danes. (*Odide*).

France (*zaničljivo*): Samo, komu bo boljše izpadel račun. — Tebi gotovo ne...

V. PRIZOR.

France sam. Začne cepiti drva.

France: Še nekaj nacepim, da bo imela Rezika za podkurjavo, potem povečerjam — in nato pa k Reberniku v krčmo. Kdo bi vedno sedel za pečjo? Jaz ne. — Mi ne da! — pa naj drugi. No saj vem, da bodo oče zopet godrnjali in se jezili, pa to nič ne de. Saj sem že vaje tega. Kaj pa vedo oni? Stari so že in zato nadležni, kot je navadno povsod. Gotovo bi zelo radi, da bi vedno za pečjo sedel, ali pa vedno molil. — — Brrr! Saj sem vendar že star 24 let — in ne potrebujem zmirom opominov. — Da, čudni so res stari ljudje! Pri kozarcu vina se vsaj kaj pomenimo in kakšno pametno zinemo in pa kakšno zapojemo. — Sicer pa, — še bolj mi je na tem, da dobim ona dva tihotapca Ivana in Markota tam od Karlovca. Ž njima se pogovorim, da jima pomagam, zato mi pa tudi pade marsikak trd tolarček v žep. Dolgo tako ne ostane pri meni. — V družbi pri Reberniku ga navadno pustim. Saj bi ne bil tihotapec, da mi oče pokažejo le eno srebrno petico, pa jo ne in ne. K večjemu

slišim kak lep opomin in nauk, če jim rečem, naj mi kaj dajo. — Trdi so za denar kot tale grča. (*Seka in cepi*).

VI. PRIZOR.

France, Štibernik iz hiše.

Štibernik : Kaj ,mari misliš še kam iti nocoj, France, da tako hitiš? Kam se ti tako mudi, saj ne gori voda.

France : Kaj vi veste, če se mi mudi! Precej po večerji pojdem, naj poleno scepim ali ne.

Štibernik : Kam pojdeš?

France : K Reberniku moram iti.

Štibernik : V krčmo moraš iti? Ej, Francek, Francek, kaj bi dejala tvoja mati, ko bi bila ućakala tebe takega kot si zdaj. Kaj pa ti je treba hoditi okrog? Laćen nisi doma; če si žejen pij vodo in če le hoćeš vina, pa grem gori v zidanico, saj veš, da hram še ni prazen. Kaj boš pa delal pri krčmarju Reberniku?

France (*zareži nevoljno*) : E kaj? Zmenjeno imam, da pridem. Če se na glavo postavite, ali pa molčite, oće, to je vse eno pri meni. Jaz sem obljubil, pa je.

Štibernik (*vzdihne*) : Saj sem že dostikrat dejal, da imaš ti svojo glavo in svojo trmo, ki mora zmerom veljati. Ali naj bode, kakor hoće, dolgo mi ne boš ugovarjal Francek; le dobro me pomni, dolgo ne, dolgo. To ti pa rečem, le glej, da ne boš ti in jaz, zavoljo tebe pogubljen.

France : Lepo vas prosim, ne bodite tako sitni. Čemu vruga boste zavoljo mene pogubljeni? Samo razložite mi, kaj javkate nad menoj! Kaj je to takšen greh, če grem k Reberniku in se z

dvema Hrvatoma zmenim, da jima culo tobaka prenesem čez Gorjance po kravjih stezicah, koder biriči in jeblajtarji ne poznajo poti in če mi zato vržeta kakšen groš? Ali mi pa dajte denarjev, da ne bom v nedeljo brez božjaka in bora, kakor sv. Gol. Obleko imam tudi skoraj za petek in svetek ravno tisto; zaslužiti moram nekaj, naj bude s kontrebantom ali z vragom.

Štibernik : Saj prav praviš; z vragom boš zaslužil, kar boš s tihotapstvom. Pa še po glavi jo boš dobil, ako te dobodo graničarji. (*Odhaja v svojo sobico*).

VII. PRIZOR.

France sam.

France (*jezno udari s sekiro po tnalu*) : Graničarji naj se varjejo, da jim jaz ne dam preko glave! Tako, razcepil sem že, — (*se ozre okoli*) — a sitni starec je odšel. Te vedne pridige dan za dnem so mi zoprne. Naveličal sem se jih! In če me bodo še enkrat tako ozmerjali, — pustil bom dom in postal tihotapec — glasovit in predrzen. Ne, po neumnosti se pa ne pustim sekirati, pa je amen besedi. — No, kje pa je večerja? Čas bi že bil. (*Zakriči*) Rezika, ali bo kaj ali nič?

VIII. PRIZOR.

Rezika s skledo in žlicami.

Rezika : No, kam se ti pa tako mudi? Saj ne gori, pa saj je šele pol sedmih.

France : Kam se mi mudi, naj te nič ne skrbi.

Rezika (*ga oponaša*) : Te nič ne skrbi! Seveda me, zato te pa vprašam. Kje so oče?

France : Tjekajle so šli, pa jih pokliči.

Rezika (*stopi k stranskim vratom*): Oče, večerjat!

Štibernik (*od znotraj*): Precej pridem. Pa kar začnita!

Rezika (*se prekriža in reče*): „Svet križ božji!“ (*Začneta jesti*). Kaj pa se tako grdo držiš?

France (*jezno*): I, kdo bi se pa ne! Ko vendar človeku ne privoščijo nič veselja.

IX. PRIZOR.

France. Rezika molči in zajema. Štibernik.

Štibernik (*golorok*): Kdo ti ne privošči? Saj ne rečem nič in ne, da bi le ne tihotapil.

France: Kje pa naj dobim kakšen krajcar, če ne kontrebantam.

Štibernik: Povej mi (*sede k skledi*) po pravi, ali si bil one dni tiste denarje tudi od Hrvatov tobakarjev zaslužil v kontrebantu?

France: Kje pak? (*Zajema*).

Rezika (*začudeno*): Kaj pa imata? — Kaj, France, ti da hodiš s tihotapci? —

France: Jaz, da! Če ti je kaj zato?

Štibernik (*jezno*): Jaz pa tega nočem, da bi ti hodil po takih potih. Kaj ti je tega treba? Doma bodi, pravim!

France: Le vi doma bodite, — brez denarja. — Pa mi kaj dajte, da ne bom brez nič, kakor deseti brat, ki brez malhe priberači k hiši.

Štibernik: Kje bom pa vzal?

France: Ali mari niste prodali prešičev?

Štibernik (*naglo vstane, zelo jezno*): Kaj praviš? Ti merkáj ti, ti malopridnost ti! Tako misliš, da moraš ti po grlu pognati, kar sem jaz zaslužil. Bog me ne kaznuj! Ali boš morda ti

plačal davke in ti plačal desetinsko tele, ker pride letos na našo hišo vrsta! — Oj, ko bi bila rajnka mati tega učakala. — (*Hodi jezno gori in doli*). Njo bi spravilo v grob in pod zemljo, — mene bo pa najbržje tudi. (*Odide v sobo*).

X. PRIZOR.

France, Rezika. Nekaj časa molk, potem začne Rezika.

Rezika : Lepo te prosim France! ostani doma, ostani! Lej, oče so stari, ne bodo dolgo, pa jih še zmerom jeziš in malokdaj jim storiš tako, kakor bi radi. (*Joka*).

France (*bolj mehko*) : Beži, beži, le še ti ne slamari in ne prodajaj puščobe. — Kaj sem zato kaj slabeji?

Rezika : I seveda! — Ljudje nič kaj radi ne gledajo tihotapcev, če prav radi kupujejo njihov tobak. Le nosi Hrvatom tobak čez mejo, gosposka te bodo že zaprli ali pa ustrelili.

France (*jezno*) : Menda je vaju z očetom nocoj navdihnil hudi duh. (*Gre sredi sobe proti vratom*).

Rezika : France! Ostani no doma! Ne hodi k Reberniku, da si ne bodo mogli ljudje jezikov brusiti, da hodiš za njegovo Franco!

France : Mene ljudje nič ne brigajo. — Čakaj, povem pa še jaz tebi nekaj, kar govore ljudje.

Rezika : O meni?

France : Da, da o tebi! Ali ne veš, da je uže tri noči jebljatar ali če rajše slišiš graničar Peč — tisti, ki je bil prej tu in ki je tako lep, — sleparil po vasi.

Rezika : Naj! Kaj meni mari?

France : Ali ti res ni nič mari ?

Rezika : Meni ne ! Jaz ne morem zato, če je prismojen.

France : Ali se mu nisi oglasila, povej !

Rezika : Nisem se ne !

France : Nobenkrat ne ?

Rezika : Nikoli.

France : Verjamem ti. Toda, če ga enkrat dobim, da še lazi za teboj, — pobijem ga kot psa. — Lahko noč ! (*Odide*).

XI. PRIZOR.

Rezika.

Rezika : Moj Bog ! Tako jeznega in naglega človeka pa še nisem videla. Še koga bo pobil ali pa kako drugo neumnost napravil. — Prej ne bo imel miru, da ne bo spravil vse hiše v nesrečo. —

Zagrinjalo pade.

II. DEJANJE.

Gostilna pri Reberniku. Navadna kmečka soba. Daljša miza in pri peči manja. Pri prvi sede kmetje Rebernik, Dlek, Golman, Hribernik in še par drugih. — Pri drugi tihotapca Hrvat, stari Ivan, in mlajši Marko. Predno se dvigne zagrinjalo, pojo kako znano dolenjsko pesem: n. pr. En hribček bom kupil.

I. PRIZOR.

Hrvata se na tihem pomenkujeta. — Kmetje hrupno.

Dlek: He, kaj bi prazno posodo gledali na mizi! Tone! bodi ti enkrat po božji volji in moji in daj sam za poliček, za družega pa bo uže kako in prinesi ga še en bokalec! Pa pomni me, ne privijaj pipe poprej, nego bode li z vrhom polno. Mera in vaga v nebesa pomaga; ranjki Strme je dostikrat rekel: Krčmar ne bo prišel nobeden v nebesa. Tako glej, da mu boš vsaj ti to sramoto storil, rajnkemu Strmetu, da pri-ležeš gori.

Rebernik : I, kaj ljubi moj Dlek ! prijatelja sva si, kar se poznava. Jaz vem, če ti gori pridčš k sv. Petru, da ga nadleguješ noč in dan, naj še mene gori potegnejo ! Deklina ! Franca ! (*Franca prihiti pri vratih notri.*) Prinesi ga še en bokal !

Franca : Takoj, oče ! (*Odide.*)

Dlek : He, he ! Tone, kaj me ne poznaš ? Saj pijem in pijančujem že, kar sem odrasel. In kdo ga je več popil, nego midva skupaj ? Torej te ne bom zapustil nikoli, he he !

Golman : Tega ne, tega ! Dober prijatelj je boljši od gotovega denarja, pravijo ljudje, in Dlek je dober prijatelj, dostikrat sva že sedela — skupaj.

Dlek : Stara pijanca.

Golman : Tega ne, tega ! Pijanca pa nisva. Jaz res pijem, pa pijanec nisem in ne bom. Jaz sem vse otroke preskrbel, pa sem jih devet imel, babnica moja pa devet.

Hribernik : Oha Golman, ta je predebela !

Golman : Devet sem jih preskrbel, pravim, (ona pa) devet.

Dlek : Oba pa skupaj osemnajst — ha, ha !

Golman : Tega ne, tega. Devet pravim. —

II. PRIZOR.

Prejšnji. Franca.

Franca (*pride z vinom*) : Vino je tu. Prav iz kleti sem ga prinesla, stric ! (*Rebernik odide.*)

Dlek : Dekle pij, zato, ker vedno rada postrežeš !

Franca (*se brani*) : Ne bom, nisem žejna ! Postreči pa moram, zato sem tu !

Dlek : Pa se posili. Sicer pravijo ljudje, sila ni dobra, — pa pri vinu prav nič ne škoduje. Ni res ti Hribernik ?

Hribernik : I kaj pak, da ne. Le pij, če ti oča Dlek ponujajo. —

Franca : Na zdravje ! (*Komaj vidno srebne in odloži*).

Dlek : I, saj so samo oči žejne, he, he ! Oha ! — Kdo pa pride ?

Franca stide.

III. PRIZOR.

Prejšnji, France in Tekmec. (Tekmec govori zadirljivo).

France (*Pahne pri vratih Tekmeca*) : Na, koza, — tu javkaj zdaj !

Tekmec : Oj boter, ne lasajte in ne uhljajte me nikar, saj sem božji človek, ne pa živinče. —

France : Tiho bodi, ti krota suha, na ognju posušena. — Saj zaslužiš, da te malo premikastim. — Kaj pa strašiš ljudi po noči : Kdo pa si ? —

Tekmec : Spak, jaz pa tebe vprašam, kdo si pa ti ? (*Prime Franceta za prsi.*)

France : Oj ti koza, česa bi pa rada od mene ? (*Ga zasučé krog sebe*).

Tekmec : Ej boter, pustite me, pustite, povedal vam bom, povedal.

France : No le govori !

Dlek : France, kaj ga ne poznaš ? Tisti Fortunatek Tekmec je, tista zgaga !

Tekmec : Kaj ste rekli boter ? Fortunatek Tekmec, tista zgaga ! Oho, jaz vas bom šel tožit in s tožbo bom nakanil in napravil, da boste zaprti 14 dnij in 13 nočij, zato, ker ste mi rekli „zgaga“.

Dlek : Kaj boš suha krota ! Ti boš tožil, — ti ! Le glej, da tebe kdo ne zatoži !

Tekmec : Kaj ste rekli boter, kaj ? Mene kdo zatoži ? — zakaj neki pa ?

France : Koza, kaj se pa repenčiš ! Tiho bodi !

Tekmec : Kaj ? Jaz Fortunatek Tekmec komu tiho ? Oj tisto pa ne, tisto !

Dlek : Lej ga no, kako se repenči. — Ti, ali pa veš, kdo je pomagal nositi nekaj prepovedanega ?

Tekmec (*prestrašen*) : Boter, tiho, tiho ! Kdo vam je povedal ? —

Dlek : Tisto tebi nič mari. — No, ali boš sedaj tiho ? Mislim tako, da boš.

Golman : Kaj se boste prepirali ? Na Tekmec! pij, pa k nam sedi, boš dal za kake tri poličke, če te denarji kaj razrivajo.

Tekmec : Spak, denarja kakor pečka na jablani ! (*Vzdigne kozarec in ga do dna izprazni*).

Golman in Dlek (*ob enem*) : To si bil žejen !

Tekmec : Slišite me boter, žejen sem bil pa kakor kepa ob ajdovi setvi ! (*Prisede k mizi in vedno pije*).

France (*je med tem prisedel k Hrvatoma pri stranski mizi*) : Pozdravljena !

Hrvata : Bog stabo, brate !

Hribernik, (*ki se je na tiho pogovarjal s kmeti bolj tiho*) : Kdo je pa oni starec, ki govori s Štibernikom ?

Dlek : Ne vem ! nisem ga videl v zobe ; mora biti kakšen tihotapec, ki semkaj vlačí tobak s Hrvaškega ali kaj tacega.

Golman : Kaj ? Ali ne poznate tistega hudega Ivana izpod Karlovca ?

Tekmec (*poslušá*) : A ? — (*Na stran*). Tu bi se kaj zaslužilo ! Tekmec. le pameten bodi !

Hribernik : Kaj, to je tisti ? Aha, zdaj ga poznam ! I ta je uže marsikateremu biriču in jeb-lajtarju belil glavo.

Dlek : Skoraj bi rekel, da je imel prav ! Kaj pač ima Štibernik ž njim vkupe ? Če ga dobe jeblajtarji, da nosi tobak kontroband, — kakor je močan, se mu bo slabo godilo.

France (*vstane od onih dveh in se pridruži jezno kmetom pred mizo stoji*) : Komu se bo slabo godilo ?

Hribernik : Nič hudega ne govorimo, nič France!

IV. PRIZOR.

Prejšnji. Franca.

Franca (*pride od zunaj k mizi*) : France, nekaj bi ti rada povedala, (*Bolj tiho*). Zunaj so jeblajtarji. Zdaj, pa zdaj pridejo v hišo. Varuj se France, morda te poznajo in pa Hrvatoma reci, naj se skrijeta. (*Odhiti ven*).

V. PRIZOR.

Prejšnji brez France.

France : Skrijta se ! Jeblajtarji so tu !

Dlek : Kaj pa je France ? Na pij, kaj se boš držal kakor osa. Saj smo prijatelji, ne ? (*Mej tem se vležeta Hrvata po klopi in se odeneta s suknjami, da se ne pozna obleka*).

Hrvat Ivan : Koji me izda, onemu razbijem glavo.

Golman : Kaj pa je ? — Kaj pa grozi ? Kdo mu pa kaj hoče ! Lejte si no !

VI. PRIZOR.

Prejšnji. 4 jeblajtarji s puškami vstopijo, puške in sablje navskriž in molče sedejo za ono mizo, kjer sta prej sedela Hrvata.

Hribernik (*polglasno*) : A ti so ? Kaj jih nosi tudi ?

Dlek : To ti vse izvohajo !

France (*molče in jezno gleda Peč-a, ki se potihem pogovarja s Franco, ki jim je prinesla vina*).

Tekmec : Hej boter krčmar, vina gori !

Franca : Kaj bi radi ?

Tekmec : Vina sem rekel, pa je !

Peč (*reče polglasno tovarišu*) : Jaz grem še vasvat k Štibernikovi danes.

I. Graničar : Varuj se ! Brat je hud !

Peč : Danes je tukaj ! (*Odide*).

Hribernik (*polglasno*) : France, oni le je rekel, da gre pod okno k sestri.

France (*hrupno vstane*) : Kaj si rekel ? Ali res ? (*Zaškrtne z zobmi, stisne pesti*). To mu podkurim. Nikdar več ne bo šel. (*Hitro ven*).

VII. PRIZOR.

Prejšnji brez Franceta in Peča.

Dlek : Kaj si mu pa povedal, da je tako jezno odšel kot burja ?

Hribernik : Boš že zvedel. Jutri boš slišal nekaj, česar ne povedo vsak dan stara babščeta ; pa molči ! — Ti, jaz grem ! Izpijmo in plačajmo ! Pozno je že. — Rebernik račun !

Tekmec (*počasi vstane, vzame culico in palico ter se hoče zmuzniti*).

Golman : Oha žaba ! Kam pa tako hitro ! Boš prej plačal, potem pa pojdi, kamor češ. Če ne, ti pa raztegnemo cepelje. Pil bi vsak, pa nič plačal.

Tekmec (*preiskuje in obrača vse žepe*) : Nič nimam, boter !

Dlek : Oho, kam si pa djal ? Saj si ga imel prej, kot peška na jablani ? —

Hribernik : Koza le plačaj, sicer te namlatim kot ovsen snop. Saj si sam skoro vse vino izpil!

Tekmec (*gre k Hrvatu*) : Boter, o boter ljubi!

Ivan Hrvat (*polglasno*) : Odnjel te vrag, čovječe! Što češ?

Tekmec : Posodite mi petico denarja, boter! Precej jo vam vrnem, bodite tako dobri boter, lepo vas prosim, malo menj, kakor Boga.

Ivan (*kot prej*) : Odlazi!

Tekmec : Kaj me ne poznate, boter iz Hrvškega? Jaz sem tisti Tekmec, ki sem včasih krivonogemu Petru nosil tobak, jaz vas tudi poznam, vi pa krivonogega Petra in tako mene. Pomagajte boter Marko in posodite mi petico.

Marko (*zaškrta in ga sune z roko*) : Odlazi!

Tekmec : Boter Rebernikov, pa mi vi posodite ali upajte! Jutri, jutri bom vrnil.

Rebernik : Nič ne upam! Saj te poznam Tekmec. Še nikoli nisi plačal.

Tekmec (*začne razgrajati*) : Kaj boter? Tekmec, da še nikoli ni plačal? Boter, jaz vas tožim — in prav gotovo boste zaprti.

Dlek : Kaj se boš jezikal krota? Plačaj, pa je! To je navada med nami, vkupe pijemo, vkupe plačujemo. — Daj, ali bodeš pa klobuk zastavil in kamižolo, če ti bode krčmar kaj upal na vse to blago, ki ni vredno konjske fige, ha-ha!

Graničar I. : Ali vam tisti mož neče dati, očanec Tekmec? (*Graničarji se smejejo*).

Tekmec : Česa? Kaj sem ga česa prosil? Boter cesarske postave, pri miru me pustite, jaz ne prosim ničesar, ni vas, ni družih.

Graničar I. : No, no saj ni tako hudo!

Golman : Spak, plačaj, pa je mir besedi!

Tekmec : Oj boter! Plačajte zame!

Golman : Ha ! goba suha ! (*Sili za šalo vanj in ga stisne za vrat*). Plačaj !

Dlek (*smeje*) : Plačaj, koza žejna !

Tekmec : O jej ! vrat, vrat boter ! Umorili me boste ! — Saj bom plačal ! Izpustite boter ! Na ! (*Mu priloži zausnico*).

(*Golman, Dlek, Hribernik, vsi okoli Tekmeca in ga mikastijo.*) Plačaj, plačaj !

Tekmec : Vi gospodje cesarski ! branite me in jaz vam bom povedal za dva kontrebantarja. V resnici vam bom povedal, pomagajte !

Graničar I. : Možje ! jaz vam zapovedujem, pustite tega moža precej pri miru ! Naj stopi semkaj in pove, kje ve za tihotapce !

VIII. PRIZOR.

Prejšnji.

Ivan Hrvat (*plane po koncu in zamahne s palico po Tekmecu, ki se mu hitro umakne*) : Na, izdajica umri !

Tekmec : Oha boter Hrvaški ! Tako se pa nisva zmenila ! Boter cesarski ! Primitite ga, če ne me ubije !

Graničar : Ha ! Ta tukaj ? — Palico iz rok in udajta se cesarski postavi, če ne, pri tej priči ustrelim.

Hrovat Marko (*zagradi palico in napne revolver*) : Bogme, udarimo se !

IX. PRIZOR.

France in prejšnji.

France (*bled, iztrga enemu graničarju puško iz rok in plane k Hrvatoma*) : Tako je, le po vragih !

Rebernik : Stojte ! kdo je gospodar tukaj ?

Graničar I. : Dokler cesarski služabniki tu stojе, so oni gospodarji. Vsaj tako dolgo, da se polaste hudodelcev. (*Hrvatu*) : Uдай se stavec ! (*Francetu*) : Ti pa odstopi in daj puško nazaj !

France (*proti njemu*) : Tebi v rebra, če hočeš !

Rebernik : Kaj ? Jaz nisem gospodar v svoji hiši ? Povem vam, kdor bo prvi ustrelil v moji hiši, temu jaz prvi ubijem glavo.

Graničar I. : Možje ! pomagajte nam, da uklenemo tihotapee !

Dlek : Vi ste se jih lotili, vi jih uklenite !

Graničar II. : Počakajmo Peča.

France : Tega ne bo in tudi sestre moje ne bo nikoli več klical in zapeljeval !

Kmetje : Ha ! (*Začudeno*). Kaj pravi ?

Graničar I. : Zakaј ne ?

France : Ker ima za enkrat dovolj !

Graničar II. : Udarimo ! Saj smo oboroženi !

Rebernik : Položite orožje v stran in zvežite jih, — tega vam nihče ne brani.

Graničar II. : Fant ! Puško z rok in venkaj se poberi, če ne, — prvi boš ležal.

France : Boš pa ti prej ! (*Nameri in hoče streljati*).

Golman : Stoj neumnež ! (*Mu od spodaj odbije puškino cev kvišku*). Ali ne veš, kaj je gosposka ?

Graničar II. : Za priče vas pokličem ! On je prvi nameril name. (*Izproži*.)

France : Name si streljal ? Name ? (*Vrže puško v stran in plane k graničarju, ter ga vrže na tla. Hrvata in drugi graničarji se mečejo med seboj*).

X. PRIZOR.

Štibernik, hči Reza, prejšnji.

Štibernik (*hitro plane v hišo*): France, ti seme ti! Ti pretepač ti! Povsod nepokoj, (*udari s palico po Francetu*) in poboj!

France (*plane kvišku, ko zagleda očeta obstoji*): Oče!

Štibernik: Da, da, oče! — Domov mi pojdi, ti nepridiprav ti! (*Graničarjem*): Kaj se bijete tu. Zunaj leži jebljatar Peč menda uže mrtev! Na cesti leži in se ne gane!

Graničarji: Kaj? Peč mrtev? — (*Planejo ven, kmetje za njimi, Hrvata skozi okno*).

XI. PRIZOR.

France: Kaj ste prišli oče?

Štibernik: Še izprašuješ? Ti hudobni sin, tak kot si! Ubijalec.

France (*grozeče*): Oče!

Štibernik: Da, ubijalec! Sram me je, da si mo sin! Proč od mene! Ne poznam te!

Reza: France, vidiš, da ni pravo tako življenje! — (*France molče gleda za odhajajočim očetom. Tekmec se smeja!*)

Z a g r i n j a l o p a d e .

III. DEJANJE.

Noč. Gozdnata pokrajina. Na levi s slamo krita kočica — pravzaprav zidanica. — Na desni lesena klop, — nekaj grmov. — Mračni se.

I. PRIZOR.

France

France (*privleče veliko culo in jo z jezo vrže ob tla. Vroče mu je, — briše si s čela pot*): Vroče mi je. — No, saj sem moral pa tudi bežati. Trda nam je šla. Komaj, da smo odnesli pete. Ti zlodji — od „jebajtarjev“ povsod preže, kakor lisica na kokoši. Mislim, da me tu ne dobe. Da bi bila le Hrvata Ivan in Marko enako srečna. — Radoveden sem, kako se bosta izmotala. Le kdo jim je povedal, da bomo šli po tej poti. Saj smo bili samo mi trije v krčmi pred mejo in pa ona suha sraka, tisti Tekmec, je prišel pozneje notri s svojimi suhimi kostmi — a, ko je zagledal Hrvate, jo je odkuril. Kaj ko bi bil on? — (*Molk.*) Da, da France, kaj ne daleč si že prišel. — Ali ti je bilo treba, da se moraš sedaj skrivati kot razbojnik? — Ne! — In vendar! — Zakaj pa je bil oče tak? Čemu me je zavrgel? Morebiti bi se poboljšal? —

Tako me je pa še bolj grizlo. In pa ta zavest, da sem ubil človeka. Strašno! Nisem imel miru! Dan in noč sem imel Peča pred očmi, krvavega in bledega. Grozno! (*Se strese.*) — Hvala Bogu, danes sem ga zopet videl. Ubijavec vendar nisem. In to me tolaži. — Toda! Zakaj pa je lazil za sestro? Rajši bi umrl danes — kot bi moral slišati, da je zapeljana. In če bi se zgodilo zopet kaj takega, da bi ji hotel kaj žalega storiti, ne vem!... (*Koraki.*) Tiho! Nekdo prihaja. (*Se skrije za zidanico.*)

II. PRIZOR.

France. Ivan. Marko.

Ivan: Bogme! — Vročje je! — Marko! — Ali Frana še ni? Odloživa; — to so me ugrelti ti vragovi!

France: No jaz sem tudi tukaj! — Ali sta srečno ušla?

Marko: Bogme da! — A kuda si ti išo Frane?

Franec: Ha, ha! — Oni mlečnozobi Peč je hitel za mano, kar so mu dale noge, — jaz pa sem težko nosil, kmalu bi me bil dohitel. Pa sem naredil, kakor zajec. — Nekaj časa sem dirjal naprej, ko sem prišel do grmovja, hitro na stran in sem se skrili v goščavo. Ha! Kako je Peč klel in drvil za menoj, — pa je odšel z dolgim nosom. In ako bi naš tudi zalezovali, bi mnogo ne opravili, ako pridejo. Za nič so vsi trije. — Ste-li videl Ivan, kako smo jih bili ugnali ondan v krčmi. Povem vama na mojo dušo, če se snidemo tukaj na samoti, godilo se jim bode še slabeje, zlasti tisti drobtini Peču, ki sem ga imel že enkrat pod pestjo, pa sem ga nekoliko premalo zmeščal.

Ivan Hrvat: Bogme da! Samo neka pridejo.

Marko : Nicosš neče doči! Ajdimo spavat!
Tko če stražit?

Ivan : Zašto? Simo itak neču doči.

Marko : Laku noč!

France : Le ležita! Smo lahko brez skrbi!
Gotovo ne mislijo, da smo jim pred nosom. —
Jaz pa grem še nekoliko proti domu.

Ivan : Z Bogom! (*Marko in Ivan zlezeta
po lestvi pod streho, France odhaja na desno.*)

III. PRIZOR.

*Tekmec (sam). Nekaj časa tiho..... Smrčanje..... Potem
se od leve prikaže, prav oprezno, Tekmec izza grma.*

Tekmec : Ha, tako blizu imajo gnezdo,
srake srakaste, — pa nihče ne ve zanj, razun
mene Tekmeca iz Suhe Krajine. — Toda le bolj
tiho Tekmec, sicer ti bo šlo za kožo! Ves v strahu
sem bil prej na meji, ko sem jih zagledal v krčmi
pred menoj. To sem jo ubral, — kar naravnost
k jebljatarjem in sem jim povedal, kje da so
tiči. (*Skrivnostno*). Mej tem sem pa sam lepo
spravil dve culi tobaka čez mejo. Zvit mora biti
dandanes človek, pa gre, hi-hi! (*Gleda na okoli
in opazi culo tobaka*). — Ha, to bo nekaj zate.
(*Tekmec vzdigne culo.*) Uh, kako je to težko!
Ha, ta tobak je več vreden, kot moj in vsi Hro-
vatje, ki so ga kdaj nosili in vsi Krajnci, ki so
kdaj hodili ž njimi, — to se ve, Tekmeca ne mi-
slim. (*Si od veselja menca roki, da mu pade pipa
iz ust — ter jo najde šele po precejšnjem tipanju.
Nato sede na mesto, odveže culo in si nabaše
ter na debelo poteguje dim.*) Ali, da bi to drago-
ceno sladko travco tukaj pustil, da jo Hrvatarji
prodajo? Ha! To bi bil neumen, veš Tekmec.
Pameten bodi in odnesi stran. (*Nese prvo culo*)

strani in pride čez nekaj časa po drugo). Šmentano je bila težka, da mi pot lije po hrbtu in da se mi kolena šibe. — A kaj to, bo pa toliko boljše plačilo, šment! (*Vzame drugo culo in odnese.*) — Tekmec! Pravzaprav bi imel dosti! Toda še ena je tu. Boljše je drži ga, kakor lovi ga. Bog ve, kedaj se ti posreči zopet tako ugodna prilika. Tekmec le hiter bodi, sicer bi se lahko zbudil Hrvat, ta stari lump in bi mi prerahljal kosti, tako, da bi se niti dve ne hoteli držati skupaj. — Ta krota šmencana! — No le pomnite boter Hrvat, danes vam Tekmec v plačilo, ker mu niste hoteli zadnjič dati petice naredi eno, — da jo boste pomnili do smrti. Meni ne pomaga i v taki stiski kot sem bil! Kmalu bi mi bil oni Golman, ali kako se mu že pravi, vrat zadrgnil. In vsega ste vi krivi, boter Hrvat. — Le počakajte! — Zakurim vam tako gorke, da ne boste nikdar več zamahnili nad Tekmecem. Ha, da bodete vedeli, kdo je Tekmec iz Suhe Krajine, — da, da! Takoj grem po tiste jeblajtarje, da jo ti tatje tatinski ne odkurijo, predno pridem ž njimi nazaj. Saj pridem lahko nazaj, v vas ni daleč. To si bodo mencali roke in se veselili, — no Tekmec pa tudi! — Saj tako po ceni še ni prišel do lepega hrvaškega tobaka, kakor danes. Prej si pa nabašem še eno pipico. (*Nabaše vivček, prižge in potegne.*) Ha, to je sladka travca. — Sedaj pa le hitro! — Saj lahko med potjo kadim. (*Tekmec odhiti na desno.*)

IV. PRIZOR.

Rezika prihiti s košarico vsa zasopljena.

Rezika (*razno gleda na vse strani, potem se oddahne*): Hvala Bogu, da sem tu! Komaj

sem všla! Ta nesrečni Peč, da me ne pusti pri miru! Po očetovem naročilu sem hotela k gospodu župniku, kako in kaj bi bilo za Franceta, da bi se popravil in ne hodil s tihotapci. Po nesreči pa sem naletela nanj. Da bi le sem ne prišel za menoj. Tema je že in na samem sem. — — Moj Bog! Kakšno je sedaj pri nas, odkar Franceta ni. Oče so tako potrti, tako slabotni, da se kar bojim, sedaj pa sedaj jih bo vzelo. — In vsega tega je kriv ta nesrečni France. Le zakaj ni poslušal očeta, ki so ga tako lepo prosili? In naposled, kmalu bi bil postal ubijalec. Sreča vendar, da ni! Ta slepa strast do tihotapstva je vsega kriva. Saj bi doma zaslužil ravno tako lahko — in bi imel pošteno vest, tako pa — Moj Bog! kar zmisliti se ne smem na oni večer. Ravno sem legla v posteljo potem, ko sva z očetom odmolila rožni venec, ko začujem trkanje na okno in kmalu potem Francetov glas: „Na tu imaš! Da boš vedel zapeljevati poštena dekleta“. Še danes mi zveni ta strašni glas na uho. Moj Bog, kaj bo s Francetom! (*Si zakrije z rokama oči, potem pa, ko se zaslišijo stopinje.*) Nekdo prihaja in to celo hitro! Kdo bi neki bil? — Pa vendar ne oni neumni Peč! — Skrijem se, najboljše bo tako. (*Se skrije za drevo, pa se vendar nekoliko krila vidi.....*)

V. PRIZOR.

Peč prihiti zasopljen, oborožen in se ozira na okoli, potem Režika.

Peč: Kam sem prišel? (*Gleda.*) A tu je Grozdova zidanica. Tu sem že hodil, ko sem zasledoval tihotapce. Danes pa sem prišel po drugi

poti. Ona Rezika Štibernikova je morala tod, in ni daleč! Kam neki je prešla? Tukaj ni nič! Šla je najbrže domov. To nesrečno dekle! Sicer pa Peč, ti si neumen! Kaj neki hodiš za njo? Ali si pozabil zadnjič? Boga zahvali, da imaš tako trdno čepinjo, sicer bi bil že v krtovi deželi! (*Hoče oditi, pa zagleda krilo.*) Kaj pa je to? Kdo je tu? (*zapoveduje*) Kdo si? (*Napne puško, stopi bliže*). A ti si? Sem že mislil, da so tihotapci — Naposled sem te vendar dobil, Rezika! —

Rezika (*jezno*): Kaj hočete? Nikdar mi ne daste miru. Vedno me zalezujete!

Pe : Le počasi! Nikar tako jezno! Saj veš, da lahko pogubim tvojega brata!

Rezika : France se bo branil lahko sam in se vas ne boji, kakor veste.

Peč : Da, vem, in zato se bom maščeval, — vendar pa zaradi tebe bi mu prizanesel.

Rezika : Kakor hočete! Toda mene pustite v miru. (*Mej tem stopi France od desne in posluša*).

Peč : No, le preveč predrzna ne bodi! Kdo mi pa more kaj sedaj, saj sva na samem!

VI. PRIZOR.

Prejšnja. France z gorjačo od strani, tako, da ne more Peč dobiti puške, pozneje Hrvata.

France : Kdo? Jaz, če kdo drugi ne, jebljatar Peč! —

Peč (*začudeno*) : Ha, kako prideš ti semkaj?

France : Kaj ne, kislica zelena, to gledaš! Ravno v pravem trenutku sem prišel. Ha, ha! Kaj sem ti povedal zadnjič, ko sem te dobil pod oknom? Ali ti nisem povedal, da nimaš kratko in malo hoditi za njo. Ali misliš, da je

Štibernikov France pozabil na svojo besedo? (*Peč hoče segniti po puški, ki jo je bil postavil k drevesu*). Strani z roko, sicer —

Peč: Fant imej pamet, ne hodi blizu! (*Izdere sabljo*).

Rezika: France! France! Prosim te, pusti ga in ne ubijaj ga! Za Kriščevo voljo te prosim!

France: Deklina strani! Ta, ki zagovarja tega birača ni moja sestra! (*Peč plane proti Francetu s sabljo*).

Rezika (*zakriči*): O joj, moj Bog! (*in si zatisne z rokami oči*).

Peč: Tu imaš. Jaz nisem kriv. (*France se umakne od strani*).

France: Ha, tako! Kar potuhnjeno si me hotel. — (*Udari z gorjačo. — Peč se zvrne*). Mislim, da ne boš zalezoval nikogar več na svetu, — ne mene, ne sestre. Reza domov!

Reza: France, kaj si storil.

France: Tiho in pojdi, če ne!... (*Reza odhaja*).

Hrvata (*z gorjačama planeta iz zidanice*): Što je Frane? Je-li treba pomoči?

France: Ni treba! Ta ima dovolj!...

VII. PRIZOR.

Prejšnji. Graničarji. Špuntek.

Hrvat Ivan (*zapazi 3 jebaljtarje in dva kmeta*): Draga! Izdani smo! — Od tod! (*Hoče strani, pa mu od druge strani zapre graničar pot s puško*). Stoj! Ne koraka dalje, sicer boš mrtev!

France: Ivan, Marko! Po njih, če tudi poginemo!

Birič Špuntek: Fant, bodi pameten in udaj se!

France: Štibernikov France se ni še nikdar prostovoljno udal. Naprej!

Hrvat Ivan : France, što češ ! Ne možemo ništa učiniti !

Marko : Odloži batino, Frane !

Frane : Ali sem ostal sam ? Tako naj se pusti tihotapec ukleniti, kot pes ? Ne, to bi bila sramota ! Rajši smrt ! (*Se zapodi proti graničarju, — a birič Špuntek ga udari s sabljino ploskvo po glavi, da se zvrne.*)

Špuntek : Tako, sedaj bo dal mir. Zakaj pa ni miroval. (*Se ozira na okoli in zagleda mrtvega Peča bolj v strani*). Za božjo voljo, Peč, mrtev !

Vsi : Kdo ? — Peč ! Mrtev ? —

Marko (*bolj tiho*) : Skočiva !

Ivan : Pa hitro ! (*Hočeta ubežati*).

Graničar : Stojta !

Špuntek : Lopova ! Imata slabo vest. Gorjače strani, in udajta se ! Če ne ! (*zagrozi s sabljo*).

Hrvata Marko, Ivan (*vržeta gorjače strani*) : Tu sva ! Učinite što Vam drago. A bit će bolje !

Graničar I. : Misliš ? — Nikdar več ne boš stavec nosil tobaka in pobijal ljudi. — Zvežite jih ! — In tega tudi ! (*Jih zvežejo*). Kaj pa s tem ? Ali je mrtev ? (*Pokaže Franceta*).

Špuntek : Ne vem ! Udaril nisem z ostrino in fante nima repe meste čepinje. (*Ga sune z ročajem*).

France (*plane po koncu, začudeno*) : Kaj pa je ? — A ? ! Ne ! Mene ne bodete zvezali ! —

Graničar : Miruj in daj se zvezati, sicer —

France : Kaj sicer ? Ne bojim se tvojega pihavnika, da veš ! — Toda, danes je za nas slab dan, — drugič bo boljši, to vam zagotavljam. Kakor temu, (*pokaže Peča*) enako poplačam vam. Zvežite me ! (*Ga zvežejo*).

Špuntek : Le grozi ! Fant, to ti povem, ne boš več videl prostosti, zato sem ti porok jaz.

Toda pojdemo! Naprej! (*Peča tudi odneso*). Kje pa je Tekmec?

Ivan: Ovi nas je izdao! Čaj, ču ti podkuriti!
(*Odidejo vsi.*)

VIII. PRIZOR.

Tekmec (sam).

Tekmec (*skriva se, gleda dolgo in opazuje, potem še le stopi iz za zidanice na plano*): He Tekmec, dobro si jo izpeljal! Tobak si spravil in pa, kar je glavno, tihotapce pa tudi! To si zvit! Vendar! Hrvat mi je grozil! Kaj bo, če me dobi? Nikdar več potem Tekmec ne boš kadil takega tobaka, kot je tale! — (*Se tresse*) No, kaj se pa bojiš! Tako neumni jebljatarji tudi niso, da bi izpustili take tičke! Tekmec, kar brez skrbi bodi. Nikdar več te ne vidijo, ne ti njih. — Ali kaj bi te sto spakov! Kaj pa, če jebljatarjem na misel pride, da sem jaz spravil tobak? Tajil bom res, ali kaj, če me zalezavajo in zalezejo, ko ga bom nosil? Hudika, zaprt bi bil; dve leti bi ne pil ne vina ne žganja. To bi bilo žaltavo! Hako bi se dalo reči, da je tobak drugače prišel strani? (*Razmišlja in kadi*) — — Hm, — kako bi jo ukrenil? — (*Skoči kvišku in z roko udari po kolenu*). Jo že imam. Da, to bo najboljše. (*Puli slamo iz strehe in nekaj sena ter prižge*). Tako, sedaj pa le gori in tobak tudi. — V resnici ga bo pa Tekmec prodajal, ha, ha! Tič si pa res, ha, ha! (*Se smeja zopрно*).

Zagrinjalo pade.

IV. DEJANJE.

V Rebernikovi gostilni.

I. PRIZOR.

Franca (sama).

Franca (*pospravlja po sobi in poje*):

Ko ptičica sem pevala
Sem sladke sanje sanjala
Oh zdaj, pa zdaj, pa nikdar več
Veselje je preč, in preč. (*Slov. pesm.*
str. 150).

II. PRIZOR.

Prejšnja. Kokošarica.

Kokošarica (*s košarico z jajci in različnimi kosci kruha*): Ovbe lej jo, lej! Kako je vesela!

Franca: Kaj pa bi radi? Mudi se mi, le hitro povejte, kaj hočete?

Kokošarica: No ovbe, no! Jajca skupujem, če jih imate kaj? Prav dobro jih plačam. No, pa zato nisem semkaj prišla, ampak za vse kaj družega.

Franca : I kaj neki? Bodete pa že spet koga obrali do kosti.

Kokošarica : Jaz sem poštena kokošarica in ne obiram nikogar, da veš!

Franca : Če ne morete, pa ne gre! — No, sicer pa ne mislim tako hudo.

Kokošarica : Saj sem le hotela vprašati, če si poznala tistega Štibernikovega doli iz vasi?

Franca : Kako bi ga ne? Saj ga poznajo vsi ljudje.

Kokošarica : Videla sem, ko so ga graničarji gnali.

Franca (*prestrašena*) : Kdo? Graničarji? Kedaj? Zakaj pa?

Kokošarica : No, to pa je cela kopa vprašanj. Pa ti jih že odgovorim, samo potrpi. Da, graničarji so bili trije, potem Špuntek in še en birič, — pa dva Hrvata zvezana, in pa —

Franca (*hitro*) : Kaj še? —

Kokošarica : Peča sta nesla dva na parah —

Franca : Kaj Peča?

Kokošarica : Da, Peča in pa mrtev je bil. — In ljudje so pravili marsikaj. — (*Bolj hitro*). Pravijo, da ga je Štibernikov France.

Franca : Kdo? — Štibernikov? (*Jezno*). Ni res! To ste se vi izmislili.

Kokošarica : Jaz izmislila! I ti šema ti, srditost jezna ti, pošastna ti! (*Se odpravlja*). Kaj ji na misel ne pride, da bi se jaz izmislila! Obrščakova Meta, da bi se izmislila? (*Odide in zaloputne jezno vrata*).

III. PRIZOR.

Franca.

Franca : No, sedaj je pa še huda! Ta baba obrekljiva! France ga ni ubil. — In če bi ga res?

To bi bilo grozno. — Ne, še misliti nočem na to ! Saj se je Meta le izmislila, češ, da bi me dražila ! Da bi. Pa se moti ! — Oče so res včasih mislili, da bi Franceta vzela. — To je to babše slišalo od strani, — pa je hotelo štrno zmešati ! — Kako se je zmotila ! he, he, he ! — Tihotapca ne maram — in amen besedi ! —

IV. PRIZOR.

Franca. Rebernik.

Rebernik (za kuliso kliče) : Franca ! Franca !

Franca (v sobi) : Kaj pa je oče ?

Rebernik : Sem pojdi.

Franca : Takoj ! Še poberem v smetišnico ! — Pometeno je že. (Pospravi metlo in smetišnico).

Rebernik (pride v gostilno) : S kom si pa govorila, Franca ?

Franca : Tista Obrščakova Meta je bila tu !

Rebernik : Kaj ona ? Kaj ti je pravila ? —

Franca : Da je nekdo tistega graničarja ubil !

Rebernik : Katerega ? Ali Peča ?

Franca : Da Peča !

Rebernik : Njega ! Tako ? (Se čudi.) Kdo bi ga neki ? Ali ni nič pravila ?

Franca : Nekaj je čenčala, da ga je Štivernikov !

Rebernik : France ? (Pomišlja.) Mogoče je !

V. PRIZOR.

Prejšnja. Od zunaj se sliši petje, bolj hripavo : „Oj ta soldaški boben“.

Rebernik : Kdo neki prihaja ? — Saj je že kasno !

Franca : Starega Dleka poznam po petju. — No, nocoj zopet ne bodo kmalu ugnani, ali bo pa kaj druzega.

Rebernik : Kaj hoče biti?

Franca : Ali ste že pozabili oni večer, kako se je čudno končal.

Robernik : No, saj tako ne more biti vedno.

VI. PRIZOR.

Prejšnja. Dlek, Golman, Hribernik že precej dobre volje, pozneje Tekmec.

Dlek : Rebernik, dober večer ti Bog daj ! No, kaj pa ti tako čudno gledaš ? Ali ti ni prav, da smo prišli ? Veš Tone, par volov sem prodal temu-le Hriberniku, pa sem dejal, da ne gremo prej narazen, dokler ne da za likof. Pa smo prišli. (*Sedejo za mizo*).

Rebernik : No, no ! Je že prav ! Saj vi se še kaj oglasite. Sicer pa so vedno slabši časi.

Golman : Ha, ha ! Rebernik ! — Krčmar vedno zabavlja čez slabe čase, samo, da več proda !

Rebernik : No, Dlek, pa ti povej, kako je bilo včasih .To smo ga pili, da je od mize teklo.

Golman : Pa v Rebernikov žep kapljalo, hi, hi ! (*proti Franci*). Dekle, prinesi ga en bokal ! (*Franca odide*).

Rebernik : Tudi nič ne rečem, da ne ! Saj pa sedaj ne gre več tako. — Ja ? (*se popraska za ušesi*). No, kaj sem hotel že reči : Ali ste že slišali ? Včeraj je Peča nekdo ubil gori pri ongavi zidanici. —

Vsi : Kaj ? Ubil ? Peča ? In kdo ? Križ božji !

Rebernik : Da, in iz hribov so ga nesli v dolino.

Dlek : Glejte si groze ! Nerad sem vselej videl te graničarje, pa vendar smrti in še tako neznanske, nikomur ne privoščim, — tudi jebłaj-tarjem ne.

Golman : Kaj pravite možje, kdo je to storil ? Bog nas vari greha !

Hribernik : Jaz ne in vi ne, hvala Bogu. (*Si briše oči*) Bog ga je v del, našel ga bo in sodil ga bo. Nam nič mari ! Saj sodbe ne bomo delali. Hvala Bogu, da ga mi nismo.

Golman : To se ve, da midva nisva pobila še drugega, nego kakovo muho, ali kakega gada. Vendar pa bi rad vedel, kdo je bil takšen, da mu ni bilo več za človeka, kakor meni za muho.

Rebernik (*skrivnostno*) : Jaz bi pa ne rekel dvakrat in ugenili bi ga možje.

Dlek : Imenuj ga in za dva poliča bi stavil, da mi boš besedo vzal iz ust.

Rebernik : Jaz bi ga uže rekel, ako mi obljubite, da ostane med nami beseda moja.

Golman : To se ve, saj smo možje, ne babe.

Rebernik : Štibernikov France ga je ubil.

Dlek (*bolj tiho*) : Ste li videli ? Ravno tega sem tudi jaz imel v mislih.

Franca (*prinese vino in odide zopet. Eden nataka vino*).

Hribernik : To ni mogoče ! Štibernikov ima tako pobožnega očeta in tako pridno sestro.

Rebernik : Očetova pobožnost in deklčina pridnost gori in doli. Ravno France je bil pri tej reči, ker to je gotovo, da so ga kontrebantarji. Saj se še spominjate onega večera, ali ne ? Nekaj krivde je pa gotovo storil onemu, ki ga je poturčil. Zato jaz tudi sodim, da ga je on.

Golman : Jaz pa še nekaj vem. Peč je zalezoval njegovo sestro Rezo. Zato ga je France sovražil za žive in mrtve.

Hribernik : Menda bo stvar tako. Glejte, kaj stori jeza !

Dlek : Srborit je bil zmerom ta fante in jaz sem zmerom pravil, da ne bo prida.

(Vrata se odpro. Vstopi Tekmec. Velik klobuk in s krvavo ruto obvezan).

Vsi : Oho ! Tekmec ! Žaba suha ! Ti boš kaj povedal ! Pij !

Dlek : Ti boš že kaj vedel o kontrebantarjih ?

Tekmec : Vem, vem ! Še preveč vem. Navzočen sem bil. Vi Rebernikov boter, dajte mi no malo vode, da se operem.

Vsi : Kaj pa ti je ? Kje pa si dobil rano ? Povej, no !

Tekmec *(vpije)* : Kdo pravi, da tega nisem še povedal ? Ali na ušesih sedite, da ne sliš'te ? Kaj me niso kontrebantarji ?

Dlek : Zakaj ?

Tekmec : I zato, ker sem bil biričem povedal zanje, kje da so in pa zato češ, da sem ukradel njihov tobak. Povejte mi možje, ali bi bilo boljše, da bi bil tobak zgorel v ongavem hramu, ki sem ga bil — ki so ga jebajtarji zapalili, ali pa če sem ga jaz prodajal. Nesel sem torej tobak po vaseh, prodajal sem prav po pošteni ceni funtek in sem bil v par dneh izvel dosti blaga. Misli sem, da sta Hrvata dobro zaprta in Štibernikov — ali kako mu že pravite onemu poštenemu fantu, — pa jih je zlodej prinesel ravno, ko sem lezel čez neko mejo. Prestrašil sem se, da nikdar takega. Dejal sem sam v sebi : zdaj-le jo pa prasni in beži na vse moči. Pa je bil spak, da sem se

za golenico zapel ob tisto prekanjeno mejo in padel sem. Za križe in — oh hako to boli (*se prime za glavo*), za križe in težave, prej ko sem videl, da preko meje visim, vže sta bila ona preklicana Hrvata za menoj, pa še verige, ki sta bila vklenjena, sta imela seboj in sta me za peto vlekla onkraj meje. Začneta me pretepati, — ojej — še sedaj me boli.

Hribernik : Kaj sta vedela, da imaš njihov tobak? —

Tekmec : Kako bosta to vedela. Samo zato sta me, ker sta rekla, da sem jih bil izdal. Pa jaz nisem nikogar izdajal, samo pokazal sem bil, kje spijo — to pa zato, ker mi zadnjič ni hotel dati oni Hrvat desetice, da bi bil vino plačal, ko ste me. Ubila bi me, da ni k sreči prišel tisti France, Bog mu daj živeti še dolgo, in samo on me je rešil. Vidite možje, tako sem priše žalibog do tega, da so mi skoro razbili čepinjo. Pa me bo že Bog popravil in mi zamašil luknjo v glavi.

Golman : Pameti so ti še tisto malo izbili, kar si jo imel v glavi, kaj ne?

Tekmec (*zadirljivo*) : Veste kaj, vi stric? Ko bi jo bila Hrvata res malo izbila, toliko bi je pa še imel vedno, kot vi menite, da ne.

Rebernik : Težko! — Pa kje si videl graničarja Peča? Prej si dejal, da si bil navzočen, ko so ga pobijali.

Tekmec : I, kedaj sem to dejal? Kako bom to dejal, da sem bil navzočen, ker nisem bil.

Dlek : Kaj ničesar ne veš v Peču?

Tekmec : O pač vem, saj sem bil navzočen, pa za grmom sem gledal, kako ga je.

Vsi : Kdo pa? —

Tekmec : I kdo! — I tisti France ga je, pa je amen besedi!

Dlek : Zakaj pa? — Ali ne veš!

Tekmec : Zdi se mi! Zavoljo sestre, veste vi radovedni Dlekov stric. In pa, ker so ga hoteli že prej vjeti. Pa jim je ušel! Prav je naredil, da ga je —

VII. PRIZOR.

Prejšnji. France. Zunaj ropot in klici: Odprite! — odprite! Nato velik polom in v sobo pridrvi France.

Vsi (vstanejo) : Kdo je? — Ti France! Kaj pa je? Kaj pa je?

France (*samo v hlačah in srajci, še verige na rokah*): Rebernik — rešite me! Ustrelili me bodo! Ušel sem!

Rebernik : Kaj pa si naredil? — Beži, beži! Kaj pa si pribežal k meni? Saj te nimam kam skriti! — Samo sitnosti bi imel s teboj!

Dlek : France, udaj se, pa je. — Saj veš, da ni bilo prav.

France : Kaj? — Naj se udam? — I vi mi to svetujete? — Ne udam se pa ne! — (*Zunaj ropot.*) Že gredo! — Pa me ne dobijo. Zapomnim si pa vse! Ali ste vi možje, ali šeme? (*Zbeži pri stranskih vratih.*)

VIII. PRIZOR.

Prejšnji brez Franceta. Vrata se za nekaj hipov hrupno odpro. Pridejo trije graničarji.

Graničarji : Kje je?

Rebernik : Kdo?

I. Graničar : Kaj vprašujete ? — Oni tiho-
tapec ! Kje je ? Tu sem je bežal ! — Povejte
zanj, sicer vas vse naznanimo, da skrivate ubi-
javca !

Rebernik : Išcite ga ! Mi ne skrivamo nikogar.

Vsi : Tako je ! — Pojdite za njim.

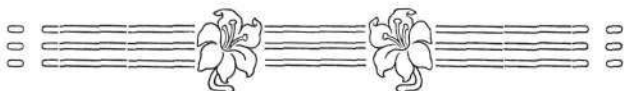
Tekmec : Botri cesarski, — skozi okno je
šel in po zraku je odfrčal ! —

Graničar : Tiho ! — Sicer pa ! Uklenite ga !
— Ta je zažgal ono zidanico.

Tekmec : Oha ! Kdo je zažgal ? — Jaz
zažgal ? — Kje ? — Branite me, rešite me. Oj
ljudje božji ! Pomoč ! Pomoč ! Krivica !

Z a g r i n j a l o p a d e.

V. DEJANJE.

Pri Štiberniku.

Kmečka soba z navadno opravo. Štibernik sedi pri peči. — Pokašljeje, — bled, suh.

I. PRIZOR.

Štibernik (*zamišljeno oprt na roko*): Moj Bog, kakšni časi so to! Kam smo prišli? — Kdo bi si bil mislil, da bo iz naše hiše prišel — tihotapec in ubijavec. Oh ta nesrečni France. Ta njegova trmoglavost in jeza! — Ne, ne! Saj ne morem verjeti! Ni mogoče! Ne, — ne morem verjeti, ker se protivi moje srce, da bi moglo biti mogoče kaj takega! — — Sin moj! Sin moj! — (*Molči. Čez nekaj časa vstopi Rezika in opazuje očeta.*)

II. PRIZOR.

Štibernik. Rezika.

Rezika: Oče, oče! — Ali ste zopet žalostni? Potolažite se vendar! Saj bo Bog pomagal.

Štibernik: Rezika, zame skoro ni več tolažbe. Saj veš, edina tolažba mi bo še smrt, da le pride. — Kako sem to zaslužil?

Rezika : Oče, ne udajajte se obupnosti. — Saj tako nič ne pomaga, če obupujete. — Vi vendar niste krivi, čemu si delate skrbi ?

Štibernik : Hči moja, ti ne veš, kaj je očtovski srce. Ti ne veš, kako trpim ob misli, da bi bil moj sin ubijavec ! Rezika povej mi, ali je res ?

Rezika (*se obrne stran in z roko zakrije oči, sama pri sebi*) : Kaj naj rečem ? — Moj Bog ! — (*Proti očetu*) : Oče, pustite to misel, kaj si bodete grenili življenje !

Štibernik : Rezika, nisi mi odgovorila na vprašanje. — Zakaj skrivaš ?

Rezika : Saj ne skrivam ! Oče, mislite kaj drugega, da ne bodete zmirom tako otožni. (*Hoče oditi*).

Štibernik : Kam greš ? — Tu ostani ! Ne morem biti sam. Ta negotovost, kaj je s Francetom, misel, da je on moj sin, — vse to mi ne da miru. — Oh, da bi se me saj Bog kaj kmalu usmilil.

Rezika : Kaj bo pa z menoj potem. Sama naj ostanem tu na svetu — brez vas, brez opore ?

Štibernik : Zato naredi, kar sem ti svetoval. Vidiš, Hribernikov Tone je pošten fant, pridnih, delavnih rok in bo skrben gospodar. Tako ne more iti naprej. Gospodarstvo razpada, ker ni gospodarja zraven. Sploh je pa dandanes veden križ. — Ali Jernača še ni ? Že pred 2 urama sem ga poslal v goro po nekaj vina, — pa ga še ni.

Rezika : Se bo pa zopet napil, kot zadnjič. Zakaj ste njega poslali ? Saj bi šla jaz lahko.

Štibernik : Naj bo, kar je ; saj vsega tako ne bode izpil. Bog mu blagoslovi ! Vendar — — — Rezika, tako nekam čudna slutnja me obhaja — kaj je s Francetom ?

Rezika : Oh oče ! Pustite tó vedno razmišljanje. (*Posluša proti vratom*). Kdo neki prihaja ? Saj je že precej pozno.

III. PRIZOR.

Kokošarica s̄ košaro, — *prejšnja*.

Kokošarica : Dober večer, Štibernikovi, Bog daj ! No, kako je že kaj ? — Kaj pa vam je ? — Ja, saj pravim, kaj ne oče — staramo se, staramo in pa skrbi in težave.

Štibernik : E, kaj veš ti o težavah ! Če si ne dobiš na teden dovolj jaje in kokoši, — to je vsa tvoja težava — ali jaz ?

Rezika : Kaj bodete tožili oče, saj ni treba, da bi vsak vedel in poznal naše težave.

Kokošarica : No, no ! — Si še mlada, veš Rezika in tebi se življenje kaže v najlepši luči, kaj ne oče Štibernikov ? Ali ne govorim prav ?

Štibernik : Oj da ! — Kaj sem vedel v teh letih o križih in težavah ! Kdo bi si mislil, da mi bo še lastna kri, — moj sin, napravljala sive lase.

Rezika : Oče ! —

Kokošarica : Ja, ja !

Štibernik : Ej, da bi tako ne bil ! (*Se zamisli*).

Kokošarica : Jemnasta, jemnasta, kaj vse poveste. Ravno sem mislila vprašati, če je res — pa — —

Rezika (*jezno odkimava in kaže s prstom na ustni*) : Hm !

Kokošarica : Pravijo, sem slišala govoriti, da bi bil vaš France —

Rezika (*polglasno*) : Molčite ! (*Glasno*) : Oče, kaj pa je hotel Hribernik ?

Kokošarica : Ste že slišali Štibernik ? Pravijo, govore, da je vaš France —

Rezika : Ali kaj mnogo jajc prodaste Meta ?

Kokošarica : Bo že, bo že ! — Ali res niste še slišali ? —

Rezika : Po čim pa jih skupujete ? Jaz bi jih nekaj imela.

Kokošarica : Tri za groš ! — Da je vaš France — — —

Rezika : Ste pa le prepoceni, jih pa rajši ne dam. Po čim plačujete piščance ? Nekaj prav lepih imam. —

Kokošarica : Dvanajst grošev par — — Da je vaš France predvčerajšnjem ubil tistega Peča in pa —

Rezika : Ven, ven klepetulja ! Kaj tu obiraš in objedaš ljudi ?

Kokošarica : Kaj, kdo obira, kdo objeda ? Lej jo lej punčare, kako je oblastna ; pa ima vse eno brata za ubijavca, ha, ha ! (*Hiti s košarico ven.*)

IV. PRIZOR.

Štibernik, Rezika.

Štibernik (*vstane naglo*) : Kaj je rekla, Rezika ?

Rezika (*v strahu*) : Oče, nič hudega. Le potolažite se. Saj ne ve, kaj govori.

Štibernik : Rezika, ti mi nekaj prikrivaš ! (*Hoče sestti.*)

Rezika : Oče, vi se preveč vznemirjate. — (*Skrbno boječe.*) Ali bi ne šli rajši nekoliko počivat ? Slabi ste.

Štibernik : Da, da ! Slab sem ! Kakor trohneto deblo, ki se ob najmanjšem vetru zgiblje. Pa pride huda ura in ga podre. — Pomagaj mi, sam ne morem.

Rezika : Le potolažite se in pa ne premisslujte. Saj bo dobri Bog vse na prav obrnil. Gotovo vas ne bo zapustil. Bodete videli oče, vse bo drugače,

Štibernik (*veselo*) : Misliš? Da bi le bilo. Nekam truden sem.

Rezika : Kar v posteljo pojdite. Bom pa prinesla nekoliko večerje čez nekaj časa. Samo počitka potrebujete

Štibernik : Da, da! Počitka in miru, zlasti tu notri, — a ga ni, ga ne bo, dokler me ne položite v grob.

Rezika (*skoraj jokaje*) : Oče, ne govorite tako. Ali name ne mislite, kaj bi bilo brez vas?

Štibernik : Da, da dobro dete moje. Ti si še, ki me držiš po konci in skrbiš, ali oni — —

Rezika : Kar lezite. (*Ga spravi pri stranskih vratih v sobico, šele čez nekaj časa pride sama ven.*)

V. PRIZOR.

Rezika.

Rezika : Hvala Bogu! Komaj, komaj sem odvrnila, da niso slišali. Moj Bog! Kaj bi se zgodilo, da bi vedeli vso resnico. Že tako so slabi, da se komaj po konci držijo. Nesrečna klepetulja, da je morala priti. Kmalu bi bila lahko napravila največjo nesrečo pri nas. — Da morajo biti taki ljudje na svetu, katerih največje veselje je to, drugim napravljati težave in bolečine in se še zraven smejati. — Sicer pa še enkrat hvala tebi dobri Bog, da si to zabranil. Da, kaj bi bilo z mano, če me ti pozabiš in mi vzameš očeta. Še eno prošnjo Oče nebeški in ljubljena Mati in Devica: Pripeljita brata mojega k spoznanju svojega greha, do kesanja in pokore. (*Poklekne in*

pred podobo Matere božje moli ali poje. Ko konča vstane). Sedaj pa moram pohiteti z večerjo, pozno bo že in oče bi lahko zaspali, predno jim pripravim. (*Odhaja skozi glavna vrata*).

VI. PRIZOR.

Nekaj časa tema, potem previdno pride pri vratih France. Napravljen v hlače in srajco. Na roki ostanek verige. Se previdno ozira.

France : Doma, še enkrat ! Zadnjič pod rojstno streho. Še enkrat bi rad videl očeta, kateremu sem tako zagrenil življenje. Padel bom predenj in ga prosil, kakor zgubljeni sin v evangeliju : Oče grešil sem, zoper nebo in zoper tebe. Odpusti mi, če je mogoče. Še enkrat bi rad počival mirno z zavestjo, da so mi oče odpustili, pod domačo streho. Nič več mi ni mogoče nositi s seboj tega črva v prsih, ki mi ne da miru in me spominja po dnevi in po noči na strašni greh. Da, nemogoče mi je, — izročim se sam v roke pravice, da me kaznuje .Prej pa moram iz očetovih ust slišati besedo odpuščanja. — — — Kako to grize, kako to boli, kako opominja ! Neprestano od onega dne, kar sem ubil Peča. Všel sem biričem, — a lotil se me je hujši birič, slaba vest. To moram potolažiti in umiriti, potem pa naj stori pravica svoje. — (*Gleda okoli*). Kako to, da je vse tako tiho ? Kje neki so oče ? Ali se jim je kaj pripetilo ? — In kje je Rezika, da je ni ? — Kdo prihaja ?

VII. PRIZOR.

France. Rezika s svečo in skledo.

France (*bolj tiho*) : Rezika !

Rezika (*prestrašeno*): France! Ti tukaj! Moj Bog, kako sem se ustrašila!

France: Kje so pa oče?

Rezika: Spat so šli. Tako slabo se počutijo.

France: Za Boga! Kaj pa jim je?

Rezika: Od zadnjič, ko so se bili gori pri Reberniku tako vznemirili, od takrat niso za nič! —

France: Moj Bog! Ni dovolj, da sem ubil onega človeka, očetovo smrt bom imel tudi na vesti. (*Si zakrije obraz*).

Rezika: Kako pa prideš sem? France, kaj pa to? (*Pokaže na verige*). Ali si ušel?

France: Da! — Ni mi dalo miru. Hotel sem še enkrat videti domače, zlasti očeta. — In ušel sem, — morebiti me že iščejo.

Rezika: Skrij se!

France: Kaj pa pomaga? Ne! Samo očeta naj prosim še odpuščanja, potem se jutri izročim sam. — Toda, ali oče že vedo?

Rezika: Ne, saj nisem mogla povedati. Bala sem se, da bi umrli.

France: Sestra! Bog Ti plačaj! Vidiš, tudi tebi sem storil veliko krivico.

Rezika: Pusti to France. (*Zunaj ropot in vrišč*). Moj Bog, kaj pa je?

France: Po me gredo! In še nisem govoril z očetom. (*Stopi proti malim vratom*).

Rezika (*ga zadržuje*): Pusti jih in skrij se! Jutri pa jim poveš vse. Umrli bi, če bi tako nepričakovano prišel.

France: Misliš? — (*Ropot vedno hujši*).

Rezika: Da. — Le hitro, sicer bo prepozno!

France: Naj bo! (*Pristavi stol k oknu*).

VIII. PRIZOR.

V tem se odpro vrata. V sobo stopijo graničarji z nasajenimi bajoneti. Prejšnja.

Graničar I. : Kje je tihotapec ?

Rezika (*trepetaje*) : Ne vem !

Graničar II. Tam, tam ! (*Pokaže proti oknu*)

Stoj ! (*Ko France stopi z eno nogo na okno, graničar ustrelji*).

Rezika : France ! —

France : Moj Bog ! Zadet sem. (*Pade nazaj*).

Graničar I. : Kaj si naredil ? — Ali je bilo treba ?

Rezika : Brat moj ! Moj Bog, umira ! — Oče ! oče !

XI. PRIZOR.

Na vratih se prikaže Štivernik v hlačah in srajci, bled, prepaden. Prejšnja.

Štivernik : Kaj pa je ? Kdo je streljal in zakaj ? (*Se ozira okoli*).

Rezika : Oče, France umira ! —

Štivernik (*plane*) : France, moj sin ! (*Se zgrudi nanj*).

France (*polglasno*) : Oče, odpustite ! (*Umre*).

Štivernik : Sin moj, France ! (*Ihti*). France ! Zbudi se ! Saj ti odpuščam. (*Se sam zgrudi, kakor mrtev*).

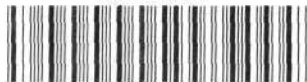
Rezika : Moj Bog ! oče, oče ! — (*Se vrže čez očeta in plaka*).

Zagrinjalo pade.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000045614

„Tihotapec“ se sme uprizoriti samo z dovoljenjem
Sl. kat. izobraževalnega društva v Škofji Loki na
Gorenjskem.

